

GALERIA

71

Arriba 'Daaalí', el darrer gran deliri dels Joglars

Joan Esculies

'Daaalí' es presenta el dia 16 de març al Mercat de les Flors de Barcelona.

OPINIO

11

Sí que serveixen, sí

Enric Rimbau

13

Estapé respon

Fabià Estapé / Toni Cañis

DB+DB i unes notes de fado

Miquel Ramon

15

Purificar

Pau Viciano

16

Paraula de ca

Martí Domínguez

17

Dona i treball: queda...

Isabel Pallarés i Roqué

18

Regalies congelades

Xavier Vinader

Perseguir comunistes

Llibert Ferri

Qui ha estat el llenga?

Ramon Barnils

19

Crítics

Isabel-Clara Simó

I tu, on vas fer la mili?

Salvador Cot

82

El jubileu del 1500, 2

Joan Francesc Mira

EDITORIAL

Frei té raó

Les declaracions de l'ex-president xilè Eduardo Frei en què es preguntava per què els espanyols han volgut fer justícia amb el dictador Augusto Pinochet i, en canvi, no es preocupen dels possibles excessos del franquisme, posen damunt la taula una de les assignatures pendents més clamoroses de la transició espanyola. És ben difícil trobar una resposta a la pregunta llançada a l'aire per Frei, tret de l'habitual que l'estat espanyol va optar per la transició pacífica i no per una ruptura amb el passat.

Certament, es pot fer una llista llarguíssima de diferències entre Xile i l'estat espanyol, i entre Augusto Pinochet i Francisco Franco, encara que tots dos eren militars colpistes que es van sublevar contra el govern elegit democràticament. Però també és cert que, si la justícia és un dret irrenunciable dels xilens i, també, dels espanyols en relació a tot allò que va passar a Xile, igualment s'hauria d'aplicar als fets ocorreguts a l'estat espanyol abans de la restauració de la democràcia. Han passat molts més anys des dels excessos del franquisme que no pas dels de Pinochet, però tampoc això hauria de ser excusa per evitar l'aplicació de la justícia, sino precisament tot el contrari. El temps passat i la perspectiva històrica pot contribuir a revisar aquells fets de manera desapassionada.

Ara, l'estat espanyol ja viu en un règim democràtic. La dreta espanyolista ja no recorre a les armes per arribar al poder, sinó que hi arriba a través del sufragi universal. Les coses han canviat molt des del 1936 (la sublevació de Franco),

o des del 1939 (la victòria de Franco), o des del 1975 (la mort de Franco) o des del 1977 (les primeres eleccions democràtiques). Molts dels responsables dels crims que es van cometre durant la dictadura ja són morts i, per tant, no se'ls pot portar davant dels tribunals.

Però encara són vius molts dels col·laboradors del franquisme, col·laboradors directes en la repressió dels anys de la dictadura i, vist el que ha passat amb Pino-

“Han passat molts més anys des dels excessos del franquisme que no pas dels de Pinochet, però això no hauria de ser excusa per evitar l'aplicació de la justícia.”

chet, són lògics els dubtes de Frei i de molts altres que pensen com ell. Té sentit continuar tirant terra damunt el passat? Abans de respondre a aquesta pregunta seria indispensable conèixer l'opinió dels qui van ser directament perjudicats o represaliats per la dictadura, o dels seus familiars. Consideren que s'ha fet justícia,

o no? I si no, qui els pot negar el dret a reclamar una reparació?

L'altra gran assignatura pendent és la revisió dels judicis i les condemnes dels tribunals franquistes contra ciutadans demòcrates. Pot discutir-se si és oportú o no jutjar els possible culpables dels crims de la dictadura, però no hi ha motius vàlids per a no revisar judicis que van fer-se sense garanties, que no van respectar els drets més elementals dels acusats, i que van acabar en condemnes i penes de mort contra ciutadans innocents. Sobretot si les institucions democràtiques actuals demanen la revisió d'aquests judicis. Noms? N'hi ha uns quants. Començant per Lluís Companys, president de la Generalitat de Catalunya, afusellat, i acabant per Salvador Puig Antich, executat a les acaballes de la dictadura. ■